

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Навчально-науковий інститут лісового
і садово-паркового господарства
Кафедра відтворення лісів та лісових меліорацій

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

УЧАСНИКІВ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ВІДТВОРЕННЯ ЛІСІВ ТА ЛІСОВА МЕЛІОРАЦІЯ В УКРАЇНІ: ВИТОКИ, СУЧАСНИЙ СТАН, ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УМОВАХ АНТРОПОЦЕНУ

(присвячена 100-річчю кафедри відтворення лісів
та лісових меліорацій)

6-8 листопада 2019 р.

м. Київ, Україна

ШТУЧНІ НАСАДЖЕННЯ ЯЛИНИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ У ЗВ'ЯЗКУ З ЇЇ БІОТИЧНОЮ СТІЙКІСТЮ

*Ю.М. Дебринюк, доктор сільськогосподарських наук,
Національний лісотехнічний університет України, м. Львів, Україна*

Питання біотичної стійкості штучних насаджень особливо важливе для плантаційного лісовирощування, оскільки плантаційні насадження є уразливими екологічними системами, створеними людиною, насамперед, з метою інтенсивної експлуатації їхнього сировинного ресурсу.

Численні наукові публікації підтверджують сильне всихання ялинових, соснових, ясеневих насаджень в сучасний період. Основні причини – зменшення кількості опадів, пониження рівня ґрунтових вод, підвищення середньорічної температури повітря, збільшення кількості і тривалості засушливих періодів, збільшення тривалості вегетаційного періоду, і як наслідок цих негативних змін – сильний розвиток різних патогенів та шкідників.

Поряд з цим, відмовитись від подальшого культивування ялинових насаджень недопустимо ні з лісівничого, ні з економічного, ні з соціального погляду. Сучасні досягнення селекції та генетики повинні стати основою для розробки шляхів підвищення стійкості лісостанів навіть за умов посилення негативних кліматичних змін.

Дослідження різних форм ялини європейської у зв'язку з її продуктивністю та біотичною стійкістю нами здійснені впродовж 2004-2013 років (п'ять форм за типом кори, чотири – за типом гілкування, по п'ять – за насінними лусками та кольором кори). Об'єктом досліджень були переважно молоді та середньовікові ялинові насадження доброго санітарного стану з перевагою хвойної породи у складі. Для дослідження вибирали біотично стійкі культури, які можна вважати прототипами плантаційних лісових насаджень.

Найвищу стійкість виявлено у дерев ялини, які ростуть у типах лісорослинних умов D_2 та C_3 (64% здорових та 21-22% відносно здорових особин за мінімальної кількості сухостою в 3-4%). Дещо нижчий життєвий стан дерев зафіксовано в умовах вологого груду і найнижчий – в умовах C_2 , де середня частка сухостою становить 11%.

Насадження, які характеризуються найвищим класом бонітету, відзначаються в основному і найвищою продуктивністю у 30-35-річному віці (260-470 м³/га), найвищим відсотком здорових (82-91%)

та найнижчим (близько 3%) – мертвих дерев. У таких насадженнях переважають особини з коричневою або червоно-коричневою гладкою корою, компактним типом гілкування, тупою, рідше – гострою формою насінних лусок. Найвищою біотичною стійкістю відзначаються гладкорі форми ялини з коричневим рідше – червоно-коричневим чи зеленувато-коричневим відтінком кори. Гіршою стійкістю відзначаються форми ялини з лускоподібною корою, у насадженнях яких є значна кількість сухоостою.

В умовах Західного Лісостепу і Прикарпаття найвищими таксаційними показниками та найкращим життєвим станом характеризуються ялинові культури з перевагою в них особин з коричневою або червоно-коричневою гладкою корою, гребінчастим або компактним гілкуванням, тупою, рідше – гострою формою насінних лусок. Насадження, в яких перевага належить саме таким формам, ростуть за високим класом бонітету і є біотично стійкими.

Беручи до уваги кращу стійкість, більшу довговічність та вищу продуктивність туполускатої форми ялини в лісових культурах Західного Лісостепу, саме їй пропонується віддати перевагу під час відбору матеріалу для створення плантаційних лісових насаджень ялини європейської у цьому регіоні.

Основними передумовами вирощування швидкорослих та стійких насаджень ялини європейської у західному регіоні України є:

- приуроченість створення ПЛН ялини до пологих схилів, де неможливий застій ґрунтових вод;
- створення насаджень ялини на вологих, добре дренованих, багатих і відносно багатих ґрунтах, де дерева утворюють відносно потужну кореневу систему і є стійкішими проти дії несприятливих абіотичних чинників;
- закладання культур на схилах північних експозицій, де існують умови кращої зволоженості, а вплив засух проявляється слабше;
- культивування ялини на зрубках з-під листяних порід, не допускаючи створення культур ялини на зрубі з-під хвойних порід;
- вирощування насаджень ялини у зімкнутому, але не перегушеному стані, регулярному дотримуванні періодичності та інтенсивності проведення розріджень;
- забезпечення рівномірності розріджень, що передбачає рівномірне розташування дерев на ділянці, без “вікон” та прогалін;
- використання садивного матеріалу, вирощеного із насіння місцевих високопродуктивних популяцій.